

Pierwsze symptomy. Kiedy dziecko potrzebuje pomocy specjalisty?

AKTYWNOŚCI POZASZKOLNE DZIECI JAKO DETERMINANTY ROZWOJOWE

Agnieszka Stanisławska

Rozwój to modne pojęcie, często spotykane w różnych sferach codziennego życia. Encyklopedia PWN definiuje rozwój jako „proces kierunkowych przemian”, obejmujący różne fazy, zmierzający do udoskonalenia. Określany mianem postępu, wpływa na poprawę jakości życia ludzi. Organizacja Narodów Zjednoczonych zwraca uwagę na globalny wymiar rozwoju zrównoważonego, który, umożliwiając zaspokajanie ludzkich potrzeb, ma na celu ochronę zasobów środowiska dla przyszłych pokoleń. Warto odnieść te idee do rozwoju młodych ludzi i zastanowić się, jak można wspierać w sposób harmonijny rozwój jednostek, by optymalnie wykorzystać indywidualne zasoby, traktując dzieci podmiotowo.

Pojęcie rozwoju w psychologii i pedagogice wiąże się z ontogenezą człowieka. Badanie poszczególnych jego etapów stanowi przedmiot zainteresowania wielu nauk społecznych i przyrodniczych. Rozwój fizyczny, psychiczny i społeczny dziecka to priorytet dla każdego rodzica i opiekuna. Zorganizowany system edukacji wczesnoszkolnej, w którym dziecko uczestniczy od najmłodszych lat, ma na celu wpływać możliwie wszechstronnie na rozwój dzieci. Jednak formalny system nauki, zorientowanej na konkretne cele i realizację podstawy programowej, nie zawsze jest w stanie zaspokoić rozwojowe potrzeby jednostki. Każde dziecko stanowi indywidualium, które, poza realizacją szkolnego obowiązku, ma prawo do wyrażania siebie i rozwijania w najbardziej optymalny sposób, dostosowany do osobowych predyspozycji.

Pierwszą istotną kwestią jest fakt, że podejmowanie przez dzieci wszelakich działań, wyływających z naturalnej potrzeby poznawania świata, eksperymentowania, sprawdzania siebie, powinno odbywać się pod kontrolą osób dorosłych. Zapewnienie bezpieczeństwa podczas wszelkich aktywności jest zadaniem rodziców i opiekunów. Należy umożliwić dzieciom podejmowanie własnych inicjatyw, jednak realizacja

planów młodych ludzi, które nie zawsze są w stanie przewidzieć konsekwencje swoich działań, wymaga czuwania osób dorosłych i wspólnego dialogu. Komunikacja powinna wpływać na wyobraźnię oraz być tak ukierunkowana, by dzieci uczyły się dostrzegać związki przyczynowo-skutkowe.

Izolacja wpływa negatywnie na budowanie relacji, szczególnie wśród dzieci.

Czas pandemii uzmysłowił ludziom, jak bardzo potrzebny jest bezpośredni kontakt z drugim człowiekiem, możliwość interakcji oraz jak ważny jest wpływ komunikacji niewerbalnej na budowanie właściwego przekazu. Izolacja wpływa negatywnie, szczególnie na dzieci, dla których aktywność jest czymś naturalnym, a budowanie relacji – ważnym czynnikiem rozwoju. Dlatego, o ile sytuacja na to pozwala, dzieci powinny mieć kontakt z rówieśnikami, ale również z dorosłymi, nie tylko przebywać z ludźmi z najbliższego otoczenia. Wpływa to na usprawnianie komunikacji, integrację, konfrontowanie własnych pomysłów, rozwijanie poczucia wspólnoty, ale też kształtowanie autonomii i wyznaczanie granic.

Celem niniejszego artykułu jest rozważenie różnych możliwości podejmowania aktywności przez dzieci w wieku wczesnoszkolnym i analiza ich wpływu na szeroko rozumiany rozwój. Zaspokajanie wyróżnionych przez Masłowa potrzeb: fizjologicznych, bezpieczeństwa, przynależności, uznania i samorealizacji, odbywa się u dzieci między innymi poprzez pozaszkolne aktywności.

Organizacja czasu wolnego podopiecznych odbywa się w dwojaki sposób. Dzieci mogą uczestniczyć w specjalnie przygotowanych zajęciach, np. w instytucjach rozwijających konkretne umiejętności. Wówczas ich aktywność jest ukierunkowana, realizują program zajęć przygotowany przez specjalistów. Inną formą spędzania czasu jest spontaniczna działalność, która pozwala dzieciom na większą swobodę i dowolność, wychodzenie z własną inicjatywą.

Często wybierany przez młodych ludzi sport czy taniec, zarówno traktowany profesjonalnie, jak i amatorsko, usprawnia motorykę i kształtuje charakter. Dzieci uczą się współpracy, odpowiedzialności, samodyscypliny, poznają granice swoich możliwości. Ruch pozwala odreagować stres, dotleniony organizm lepiej funkcjonuje, sprawniej przyswaja wiedzę. Poprzez taniec dzieci stają się bardziej świadome własnego ciała, uczą się jak dotykać drugiego człowieka z szacunkiem, poznają, gdzie jest ich przestrzeń osobista. Dobroczynny wpływ na rozwój dzieci mają zorganizowane zajęcia sportowe, jak też podwórkowe gry i zabawy.

Dużą popularnością wśród młodych ludzi cieszy się także twórczość plastyczna, która usprawnia manualnie, pozwala w sposób bezpieczny wyrazić emocje. Sprawność motoryki małej, często niedoceniana przez rodziców i opiekunów, jest niezmiernie ważna i ma wpływ na późniejszą możliwość kształcenia w wielu zawodach. Aktywność twórcza rozwija wyobraźnię, uczy nieszablonowego myślenia. Dzieci kreatywne lepiej radzą sobie z codziennymi trudnościami. Młodzi artyści mogą wyrażać siebie również poprzez zajęcia teatralne. Dają one możliwość wcielenia się w różne postacie i „przetestowania” w wielu rolach i sytuacjach. Dzieci uczą się współpracy i kształtują sprawność komunikacji werbalnej i niewerbalnej.

Zajęcia wokalne czy naukę gry na instrumentach zwykle wybierają osoby mające uzdolnienia w tym kierunku. Dzięki ćwiczeniom dzieci stają się bardziej odważne, pewne siebie, nabywają zdolności odnajdywania się w różnych sytuacjach, niwelują lęk przed publicznymi wystąpieniami. Korzystny wpływ na rozwój mają nie tylko profesjonalne lekcje, ale też karaoke w gronie znajomych.

Obcowanie ze sztuką i uczestnictwo w życiu kulturalnym jest bardzo ważne od najmłodszych lat życia. Piękno oddziałuje terapeutycznie, kształtuje poczucie estetyki oraz nawyk porządkowania otoczenia, dążenia do harmonii, równowagi i umiaru. Dzięki sztuce dzieci uczą się wrażliwości i delikatności.

W czasie pandemii wielu rodziców i opiekunów odkryło na nowo zapomniane dobro, jakim jest kontakt z naturą. Szczególnie widać wzrost zainteresowania ogródkami działkowymi. Coraz częściej całe rodziny spędzają czas na świeżym powietrzu, bawiąc się i wspólnie pracując. Dzieci w takich zielonych enklawach mogą odpocząć od codziennych trosk, uprawiać własną rabatę, zbudować szałas, potaplać się w błocie, upleść wianek z kwiatów. Zdobywają wiedzę przyrodniczą, uczą rozpoznawać rośliny jadalne, ale też trujące, poznają gatunki zwierząt. Przebywanie na łonie natury daje poczucie bezpieczeństwa, pozwala obserwować cykliczne zmiany zachodzące w przyrodzie, powtarzalne rytmiczne procesy. Oddziaływanie natury jest harmonijne i zrównoważone, działa relaksująco i uspokajająco, ale też inspiruje do zgłębiania wiedzy. Prace ogrodnicze uczą systematyczności i kształtują poczucie odpowiedzialności za środowisko.

Dobrym treningiem umiejętności życia codziennego są zabawy kulinarne i poznawanie zasad savoir vivre'u. To doskonała okazja do wspólnego spędzenia czasu, naukę przygotowywania smacznego i zdrowych posiłków, nakrywania do stołu. Zabawy w kuchni zapewniają stymulację sensoryczną, dzieci poznają smaki, stają się bardziej samodzielne i pewne siebie. Własnoręcznie przygotowane dania są źródłem radości i satysfakcji.

Kolejnym sposobem aktywnego spędzania wolnego czasu są podróże. Zarówno te bliskie, do sąsiedniego parku, pobliskiego zoo, lasu, jak i wyprawy w odległe kraje, które stanowią istotną determinantę rozwoju młodych ludzi. Zmiana otoczenia wymusza zwiększoną aktywność poznawczą, dzieci mają możliwość konfrontacji zdobywanej w szkole wiedzy z rzeczywistością. Uczą się tolerancji, kształtują postawę otwartości, pokonują własne słabości. Ponadto długie wędrówki pozwalają doceniać ogromną wartość ciszy, wytrwałości w dążeniu do celu, uważności.

Wielu opiekunów zapomina, że beztraska zabawa jest również sposobem zdobywania wiedzy, nabywania cennych doświadczeń i kształtowania nowych umiejętności. Dzieci potrzebują odpoczynku, swobody, nie mogą funkcjonować wyłącznie w ścisłych ramach narzuconych przez harmonogram zajęć pozalekcyjnych.

Aktywności pozalekcyjne muszą sprawiać radość i przyjemność dzieciom. Nie mogą być dodatkowym, przykrym obowiązkiem, który obciąży fizycznie i psychicznie młodą, rozwijającą się intensywnie istotę. Trzeba wypracować balans pomiędzy formalnym kształceniem, a czasem na swobodną zabawę i towarzyskie spotkania dzieci. Niezmiernie ważny jest tu dialog, oparty na szczerości i zrozumieniu. Młody człowiek potrzebuje uwagi, akceptacji, szacunku. Dzieci mają różnorodne zainteresowania i predyspozycje, dlatego należy pamiętać, by wspierać ich rozwój w sposób indywidualny.

Zaangażowanie powinno być doceniane, ale musimy też pozwolić dzieciom na zmianę zdania. Dzieciństwo jest czasem prób i błędów, który, pod okiem troskliwego rodzica, opiekuna, wychowawcy czy instruktora, wpływa na rozwój fizyczny, psychiczny i społeczny młodego człowieka. Od decyzji dorosłych zależy, czy będą uczestniczącymi towarzyszami dziecięcych aktywności, biernymi obserwatorami czy też zarządcami wolnego czasu.

